

AÇIK ÖĞRETİM LİSESİNDE ARTIŞ: KADIN ÖĞRENCİLER¹

Increase in Open High School: Female Students

Figen Çam Tosun*
Arslan Bayram**

Öz

Bu araştırmanın amacı açık öğretim lisesine giden kadın öğrencilerin açık öğretim lisesini tercih nedenlerini ve açık öğretim lisesi öğrencilerine kurs veren üniversite öğrencilerinin açık öğretim lisesi hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Bayburt ili açık öğretim lisesi kadın öğrencileri (43) ile bu öğrencilere kurs veren Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri (55) oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, açık öğretim lisesi öğrencileri ve üniversite öğrencileri için araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formları elden dağıtılarak uygulanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Açık Öğretim Lisesi öğrencilerine ait istatistiksel veriler, Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Açık Öğretim Lisesi internet sitesinden ve Bayburt Halk Eğitim Merkezi Açık Öğretim Bürosu'na giderek oradan elde edilmiştir. Bayburt ve Türkiye genelinde açık öğretim lisesi öğrenci sayılarının artarak devam ettiği, Türkiye açık öğretim lisesi öğrenci sayısında erkek öğrenci sayısının kadın öğrenci sayısından fazla olduğu fakat Bayburt ilinde 2011-2012 yılında erkek öğrenci sayısının gerisinde olan kadın öğrenci sayısının 2012-2013 öğretim yılında erkek öğrenci sayısını geçtiği görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Açık öğretim lisesi, kadın öğrenci, okul dışı öğrenim

Abstract

The aim of this study is to reveal 'Why the female students are attending open education at high school?' and 'Having conclusions about opinions of the university students, who give private tuition to the open education students'. The Female Students of Bayburt Open Educational High School (43) and students of Bayburt University/Faculty of Education (55) are based.

* Bayburt Üniversitesi, Bayburt Eğitim Fakültesi, / figencam@gmail.com

** Artvin Çoruh Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Yrd. Doç. Dr., / arbay06@hotmail.com
Eğitim Bilim Toplum Dergisi / Cilt:13 Sayı:49 Kış: 2015 Sayfa: 84-99
Education Science Society Journal / Volume:13 Issue:49 Winter: 2015 Page: 84-99

The researchers used interview form which has open-ended questions and which is created by researchers. The interview forms are delivered by hand. The datas were encrypted by descriptive analysis method. The informations about The Students of Open Education were taken from website of Ministry of National Education General Directorate of Lifelong Learning and Open Training Office Public Training Center Bayburt. In Bayburt and the rest of Turkey's Quantity of Distance Educational Students are continually increasing. The quantity of male students are more than the female students quantity but especially in Bayburt the quantity of male students were more than female students between 2011-2012 educational year also the following year the quantity of female students were increased and quantity of female students were more than the quantity of male students at 2012-2013 educational year.

Keywords: Open Educational High School, Female Student

GİRİŞ

Eğitim; bir yandan insanların içinde yaşadıkları toplumun bir parçası olmalarına katkıda bulunurken, diğer yandan bireyin tüm yeteneklerini açığa çıkarıp onları özgürleştirme, özneleştirme ve tüm diğer öznelere eşit olmasına katkıda bulunan bir süreçtir. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, eğitime erişemeyenlere de bu olanağı tanımak üzere Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2 Haziran 1992 tarih ve 12633 sayılı yazısı ile açık öğretim lisesi (AÖL) kurulmuştur. AÖL kurulmadan önce, kurumsal yapısının nasıl olması gerektiği, eğitim sistemiyle ilgisinin nasıl olacağı uzun süre tartışılmıştır. Bu tartışmalar sonucunda, böyle bir uzaktan eğitim kurumunun eğitim medyasından bağımsız olamayacağı kararına varılmıştır. Böylece AÖL, Milli Eğitim Bakanlığı'nın eğitim medyası ile ilgili tasarım ve üretim görevini yürüten Film Radyo Televizyonla Eğitim Merkezi (FRTEM) ile ilişkilendirilmiştir (Akt. Uluğ, 1995). Film Radyo ve televizyonla Eğitim başkanlığı ile Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü 03.04.1998 tarih ve 4359 sayılı kanunla hizmetlerini Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü adı altında toplamıştır. Açık Öğretim Lisesi böylelikle 3 Nisan 1998 tarihinden itibaren Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü bünyesinde eğitim etkinliklerini sürdürmektedir.

AÖL'nin geçmişini maddeler halinde ifade etmek gerekirse şöyledir (MEB, 2009):

- 1992 - 1993 öğretim yılında yalnız ortaokul mezunları kabul edilmiştir.
- 1993 - 1994 öğretim yılında lise ara sınıflardan ayrılmış öğrencilerin de kayıtları alınmaya başlanmıştır.
- 1995 - 1996 öğretim yılında Meslekî Açık Öğretim programları ve Batı Avrupa'da Yurtdışı programları faaliyete geçmiştir.

- 1996 - 1997 öğretim yılında uygulama yazılımı geliştirme çalışmaları başlamış ve 2005 yılına kadar bu yazılım kullanılmıştır.
- 1999 - 2000 yılında Suudi Arabistan ve Libya'daki vatandaşlarımıza da aynı olanaklar sağlanmıştır.
- 2005 yılı itibarı ile web tabanlı yazılım yani şuan kullanılan yazılım kullanılmaya başlanmıştır.

Açık Öğretim Lisesi program içeriği bakımından örgün eğitimdeki genel liselerin program içerikleriyle aynı olmasına karşın, yapısı ve işleyişi bakımından diğer örgün eğitim kurumlarından farklı, kendine özgü ve merkezi nitelikli bir modeldir. Halen yönetmelik gereği ders geçme ve kredi sistemine göre mezun vermekte olan Açık Öğretim Lisesinde uzaktan öğretimin temel süreçlerinden yararlanılmaktadır (MEB, 2013).

Alkan'a göre (1998) büyük kitlelere işlevsel eğitim hizmeti götürmek, insan kaynaklarını daha yararlı duruma getirmek, daha yüksek kaliteli eğitim sağlamak, bireysel farklılıkları ve toplum taleplerini karşılayabilmek, eğitimde sosyal adalet, demokrasi ve olanak eşitliğini gerçekleştirmek, eğitim uygulamalarının etkenliğini arttırmak, verimi yükseltmek, maliyeti düşürmek, var olan olanaklardan en iyi ve yaratıcı biçimde yararlanmak yaşadığımız toplumun eğitimle ilgili en önemli sorunlarıdır. Bu sorunlara etkili ve sağlıklı çözümler üretebilmek için çok çeşitli disiplinlerin bir araya gelmesi ve ortak çözümler üretmesi gerekmektedir (Alkan vd., 1998).

Bu sorunların çözümünün, yeni teknolojilerin kullanılacağı ve insanların yaşam boyu eğitim gereksinmelerini karşılayacak bir yapıda olması gerektiği ileri sürülmektedir. “Açık Öğretim Kurumları, “herhangi bir şekilde örgün eğitim sistemine hiç girmemiş yahut herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedен çıkmış vatandaşlara” verilen eğitimde önemli bir yer tutabilmektedir. Ancak son yıllarda üniversite sınav sisteminden ve okul başarı puanı yerine bireysel başarı puanının hesaplanması ve rahat biçimde dershanelere gidilebilmesi amacıyla örgün eğitim öğrencileri açık öğretim liselerine nakil yaptırmaktadır. Günümüzde Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak Açık öğretim Lisesi, Açık İlköğretim Okulu ile Mesleki ve Teknik Açık öğretim Okulu'nda uzaktan eğitim uygulanmaktadır (MEB, 2006).

Türkiye’de, özellikle 4+4+4 yapısal modellenli eğitim sisteminin 6287 sayılı yasa İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile bazı kanunlarda değışiklik yapılmasına dair kanun 11 Nisan 2012 tarih ve 28261 sayılı Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe girerek yaşama geçirilmesiyle birlikte örgün ortaöğretim kurumlarına devam eden kız öğrencilerin sayısında düşüş, açık öğretim lisesi kız öğrenci sayısında ise artış meydana gelmiştir. Fırsat eşitliği, herkesin okullara kayıt olabilmesi anlamına gelmektedir. Ancak okullar arasında çok büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bu durumda fırsat ve olanak eşitliği de gereklidir. Okulların eşitlenmesi bile farklılıkların devam etmesini engelleyemez. Çünkü okul dışındaki eşitsizlikler okul içerisinde de eşitsizlik yaratmaktadır. Yalnız okul içerisindeki eşitsizlikler değil, mezun olunduğunda bir üst eğitim kurumuna erişim veya iş bulma olanaklarındaki eşitsizliklerin de giderilmesi gerekir. Varolan eşitsizlikler ortadan kaldırılmamışken, 6287 sayılı yasa ile kadın nüfus açısından eşitsizlik daha da derinleştirilmiştir. Ortaokula devam eden 181.851 kız öğrenci liselere kayıt yaptırmamıştır. Sonuç olarak; eğitim politikaları kız çocuklarına çocuk işçi olma yolunu her zaman açık tutmaktadır (Eğitim Sen, 2013). Ortaöğretimde 2011-2012 eğitim öğretim yılında yüzde 67,37 olan okullaşma oranı, 2012-2013 eğitim öğretim yılında yüzde 70’e çıkmıştır. Aynı dönemde genel ortaöğretimde okullaşma oranı yüzde 35,14’ten, yüzde 34,47’ye gerilerken, mesleki ortaöğretimde okullaşma oranı yüzde 32,24’ten, yüzde 35,59’a yükselmiştir (Eğitim Sen,2013).

Alan yazın incelendiğinde Açık öğretim lisesi ile ilgili yapılan araştırmaların genellikle Açık öğretim lisesinin yapı ve işleyişıyle ilgili olduğu (Demiray ve Sağlık, 2003) ve açık öğretim lisesine giden kadın öğrencilerle ilgili araştırmaların sınırlı olduğu görölmektedir. Eğitimin bir kamusal mal değil de özel mal sayılması ve kar aracı olması yönündeki neo-liberal eğilimlerin bu ölkelerde yarattığı tahribat çok daha ağır olmaktadır (Aksoy, 2003). Ayrıca 2012 yılında yürürlüğe giren 6287 sayılı yasanın getirdiğı kesintili eğitimden Açık öğretim lisesi de etkilendiğı için bu araştırmanın problemini açık öğretim lisesine giden kadın öğrencilerin sayısındaki artış, eğitim hakkının yok edilmesi, kadınlar aleyhine eşitsizliğin derinleşmesi, dinsel ve eril bir baskının kadın öğrenci sayısı ortaya çıkması açık öğretim lisesini tercih nedenlerini oluşturmaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı açık öğretim lisesine giden kadın öğrencilerin açık öğretim lisesini tercih nedenlerini ve açık öğretim lisesi öğrencilerine kurs veren üniversite öğrencilerinin açık öğretim lisesi hakkındaki görüşlerini

ortaya çıkarmaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Yıllara göre açık öğretim lisesine giden kadın öğrencilerin sayısında artış var mıdır?
2. Yıllara göre açık öğretim lisesine giden kadın öğrencilerin yaşlarında fark var mıdır?
3. Açık öğretim lisesine giden kadın öğrencilerin açık öğretim lisesini tercih etme nedenleri nedir?
4. Açık öğretim lisesi öğrencilerine kurs veren üniversite öğrencilerinin açık öğretim lisesi hakkındaki görüşleri nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin toplanması ve çözümlenmesine değinilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırma betimsel tarama modelinde kurgulanmıştır. Araştırmanın veri türü olarak hem nitel hem de nicel veriler kullanılmıştır. Araştırmanın nicel verileri istatistik verileri sağlayan belgelerden elde edilmiş, buna karşın nitel verilerin elde edilmesinde görüşme formu kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 öğretim yılında Bayburt ili açık öğretim lisesi kadın öğrencileri (43 öğrenci) ile 2012-2013 öğretim yılı bahar döneminde açık öğretim lisesi kadın öğrencilerine kurs veren Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği 3. Sınıf kadın öğrencileri (55 öğrenci) oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerini sağlayan çalışma grubunun belirlenmesinde, amaçlı örnekleme tekniklerinden, kolay ulaşılabilir durum örnekleme tercih edilmiştir (Büyüköztürk vd. 2014; Balcı, 2010).

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak, açık öğretim lisesi kadın öğrencileri ve ders veren üniversite öğrencilerine yönelik olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu soruları oluşturulurken, alan taraması yapılmış, ders veren üniversite

öğrencileriyle ön görüşme yapılmıştır. Görüşme formları geçerlik çalışması olarak uzman görüşüne -dört öğretim elemanının görüşüne- sunulmuş, gelen öneriler doğrultusunda görüşme formu son haline getirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Açık Öğretim Lisesi öğrencilerine ait istatistiksel veriler, Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Açık Öğretim Lisesi internet sitesinden ve Bayburt Halk Eğitim Merkezi Açık Öğretim Bürosu'ndan elde edilmiştir.

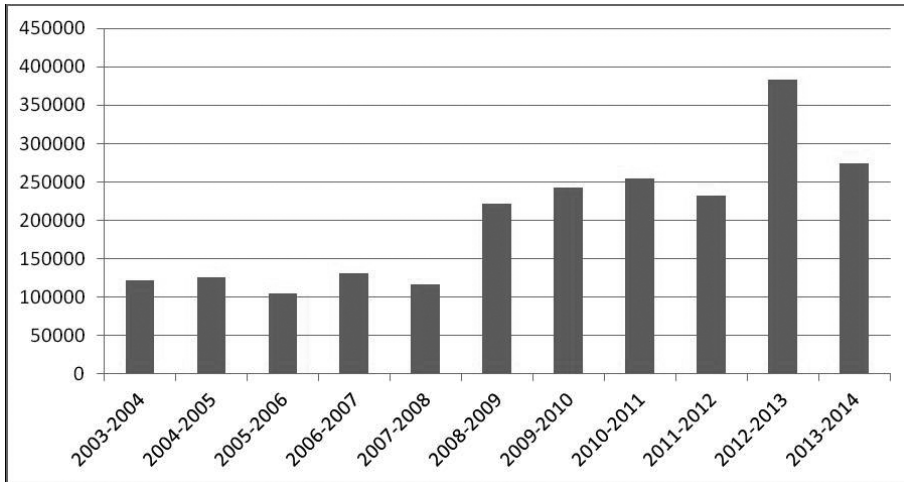
Görüşme formları açık öğretim kadın öğrencilerine kayıt yenileme dönemlerinde Halk Eğitim Merkezi Açık Öğretim Bürosu'nda elden dağıtılarak uygulanmıştır. Üniversite öğrencilerine de Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde elden dağıtılarak uygulanmıştır. Elde edilen veriler araştırma amaçları doğrultusunda betimsel analiz yoluyla gözden geçirilmiş, raporlaştırılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Sayısal Verilere İlişkin Betimlemeler

Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Açık Öğretim Lisesi verilerinden yıllara göre açık öğretim lisesi öğrenci sayılarına ulaşılmıştır. Bu verilere göre öğrenci sayıları Çizelge 1'de verilmiştir:

Çizelge 1. Yıllara Göre Açıköğretim Lisesi Öğrenci Sayıları

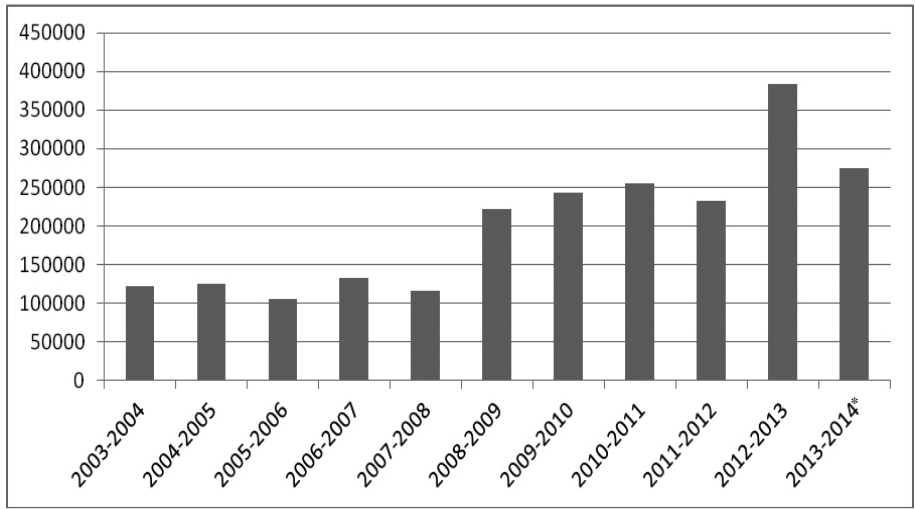

Kaynak: MEB Açık Öğretim Lisesi Resmi Web Sayfası

Çizelgeden de görüldüğü gibi özellikle 2007-2008 öğretim yılından sonra sürekli bir artış görülmektedir. Fakat 2012-2013 öğretim yılındaki artış, diğer yılların bir önceki yılına göre artışından daha fazla olduğu görülmektedir.

2012-2013 öğretim yılındaki artışın yeni kayıtlarla ilişkisi olduğu düşünüldüğünden yıllara göre yeni kayıt olan öğrenci sayılarına bakılmıştır. Yeni kayıt olan öğrenci sayıları Şekil 2’de görülmektedir:

Çizelge 2. Yeni Kayıt Öğrenci Sayıları

*2013-2014 öğretim yılı ilk dönem (güz) kayıtlarıdır. İkinci dönem kayıtlarına ilişkin veriler girilmediğinden toplam sayı verilememiştir.

Kaynak: MEB Açık Öğretim Lisesi Resmi Web Sayfası

Yeni kayıt olan öğrenci sayıları son 10 yıl içinde dalgalı bir seyir takip etmektedir. Yüksek artış 2012-2013 öğretim yılından itibaren dikkat çekicidir. 2011-2012 öğretim yılında 231.777 olan yeni kayıt sayısı 2012-2013 öğretim yılında 383.553 olmuştur. 2013-2014 öğretim yılının tek döneminin yeni kayıt sayısı (274.012) bile 2011-2012 öğretim yılından fazladır.

Kadın öğrencilerin bu artışın içindeki payını Çizelge 3’den görmek mümkündür. Çizelge 1’de yer alan 16 il Türkiye’deki kız okullaşma oranının en düşük olduğu 43 ilden Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2011’de başlatılan “Özellikle Kız Çocuklarının Okullaşma Oranının Artırılması Projesi”nde pilot iller olarak seçilen 16’sıdır.

Çizelge 3. Açık Öğretim Lisesi Kadın Öğrencilerinin Yıllara Göre Gelişimi

İller	2005-2006	%	2006-2007	%	2009-2010	%	2010-2011	%	2011-2012	%	2012-2013
Adıyaman	580	-24	443	387	1714	164	2804	105	2944	119	3516
Ağrı	161	-12	141	384	541	167	906	124	1126	125	1410
Batman	641	-1	646	283	1826	151	2759	108	2975	129	3825
Bayburt	88	-9	80	241	193	129	249	114	285	156	446
Bingöl	257	-31	178	351	624	243	1514	114	1727	120	2080
Bitlis	102	-21	123	457	562	180	1011	120	1216	133	1614
Diyarbakır	1390	-4	1334	237	3160	205	6472	116	7523	121	9138
Erzurum	967	-8	892	196	1749	158	2770	111	3076	135	4153
Gaziantep	1419	-9	1295	253	3270	153	5002	127	6364	134	8501
Kars	205	-7	190	269	512	139	712	109	774	128	989
Mardin	463	-5	487	527	2568	168	4325	105	4525	122	5505
Muş	188	-2	185	295	545	177	966	117	1134	134	1515
Siirt	270	-24	206	386	795	167	1330	104	1378	135	1862
Şanlıurfa	775	-6	820	360	2952	158	4664	121	5636	135	7635
Şırnak	207	-9	188	560	1052	184	1936	109	2113	132	2799
Van	828	-15	703	289	2035	160	3266	80	2629	135	3539
Türkiye Toplam	90180	-11	80358	217	174278	142	247152	114	281015	128	359313

Çizelge 3’den de anlaşıldığı gibi kadın öğrencilerin sayısı da genel öğrenci sayısı gibi sürekli bir artış göstermektedir. 2005-2006 öğretim yılında kadın öğrenci sayısı 90.180 iken 2011-2012 yılında 281.015’e kadar artmıştır. Fakat 2012-2013 öğretim yılındaki artış diğer yıllara oranla hiç olmadığı kadar fazla olduğu görülmektedir.

2012-2013 öğretim yılındaki bu artışın nedeni olarak 12 yıl zorunlu eğitim olabileceği düşünüldüğünden yeni kayıt yaptıran kadın öğrencilerin yaşlarına bakılmıştır. Bu bulgular Çizelge 4’de verilmiştir.

Çizelge 4. Yeni Kayıt Yaptıran Kadın Öğrencilerin Yaş Dağılımı

Kayıt yılı	8.sınıftan direk geçiş yapan öğrenci sayısı (Doğum yılları itibarıyla)			Ara vererek geçiş yapan öğrenci sayısı
	1996(15 yaş)	1997(14 yaş 2011’e göre)	1998(14 yaş 2012’ye göre)	
2011	11	8	-	78
2012	-	22	63	88

1997 doğumlu (14 yaşındaki öğrenciler) öğrenciler 2011 yılında 8.sınıfı bitirerek direk geçiş yapan öğrencilerdir ve bu öğrenciler sadece 8 kişidir. Öğrencilerin kalma veya okula geç başlama ihtimallerinden dolayı 1996 doğumlularda direk geçiş yapan öğrenci olarak kabul edilmiştir. Böylece 2011 yılında 8.sınıfı bitirerek direk geçiş yapan öğrenci sayısının 19 olduğu görülmektedir. 2012 yılında 8.sınıftan direk geçiş yapan öğrenciler ise 1998 doğumludur aynı nedenden 1997 doğumlularda dâhil edilmiştir. 2012 yılında 14 yaşında olup direk kayıt yaptıran kadın öğrenci sayısı 63'e, 15 yaşında olup direk kayıt yaptıran kadın öğrenci sayısı 22'ye yükselmiştir.

Çizelge 4'den de görüldüğü gibi 2011 yılında 19 öğrenci 8.sınıftan direk geçiş yaparken, 2012 yılında 85 öğrenci 8.sınıftan direk geçiş yapmıştır. 2011 yılında öğrenimine 8.sınıftan sonra ara vermiş sonra yeniden okumak isteyen öğrencilerin sayısı 78, 2012 yılında bu sayı bir önceki yıla yakın olarak 88 öğrenci olmuştur. Dikkat çekici nokta 2012 yılında 8. sınıftan direk geçiş yapan öğrencilerin sayısındaki artıştır. 12 yıl zorunlu eğitim kapsamında 8. sınıftan sonra öğrencilerin lise öğrenimine açık öğretimden devam edebilme hakkı verilmesi sonrasında açık öğretim lisesi kadın öğrencilerin sayısında artış olmuştur. Bu durumun kız çocuklarını okula göndermek istemeyen aileler için bir kaçış yolu yarattığını düşündürmektedir.

Araştırmaya katılan açık öğretim lisesi kadın öğrencilerinin demografik özellikleri Çizelge 5'te verilmiştir.

Çizelge 5. Açık Öğretim Lisesi Kadın Öğrencilerinin Demografik Özellikleri

	Yaş	Medeni durum	Kardeş sayısı	Aile gelir düzeyi
15	2			
16-20	23			
20-30	16			
30+	2			
Evli		8		
Bekâr		35		
1-3			25	
3-6			16	
6+			2	
1000tl altı				9
1000-2000				16
2000+				3
Belirtmeyenler				14

Çizelge 5’den de görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın öğrencilerin çoğunluğu 16-30 yaş aralığında, bekâr, 1-3 arası kardeşe sahip ve aileleri çoğunlukla 1000-2000 TL arasında bir gelire sahiptir.

Araştırmada açık öğretim lisesi kadın öğrencileri için hazırlanan görüşme formunda yer alan sorulara ilişkin olarak yapılan çözümlemelerden elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Görüşmelerde Ulaşılan Bulgular

Açık öğretim lisesi kadın öğrencilerine (43) ilk olarak açık öğretim lisesini neden tercih ettikleri sorulmuştur. Öğrencilerin yanıtlarına göre en fazla tekrar edilen ifade “liseyi bitirmek için” (16) olmuştur. Ondan sonra en fazla tekrar edilen ifadeler “sevdiğim için, okula gitmek istemediğim için” (5), “ailevi sebeplerden” (5), “zamanında okutmadılar, öğrenimimi devam ettirmek için”(5) olmuştur. Daha az tekrarlanan ifadeler de şunlardır: “örgün okuyamadığım için” (2), “ayaklarımın üstünde durmak için” (1), “görme engelimi olduğu için” (1).

Öğrenciler neden düz liseye gitmediklerini açıklarken en fazla tekrar edilen ifadeler “zamanı geçtiği için” (7), “ailem izin vermedi” (7) olmuştur. Bazı öğrenciler Kuran kursuna gittikleri için (4) örgün olarak liseye gidemediklerini ifade etmiştir. Az sayıda öğrenci de kendi isteklerinin açık öğretimden yana olduğunu “açıktan okumak istiyorum” (2), “hedefimi karşılamıyor” (2) sözleriyle ifade etmişlerdir.

Öğrencilere ailelerinin lise öğretimlerini destekleyip desteklemediği sorulmuştur. Öğrencilerin çok büyük kısmı (35) ailelerinin desteklediğini söylemiştir. Sadece bir kişi desteklemediğini, diğer bir kişi yeni yeni desteklediklerini söylemiştir. Öğrencilerden biri babası dışındakilerin desteklediğini söylerken, başka bir öğrenci ise sadece babasının desteklediğini söylemiştir. Öğrencilerden biri durumunu şu sözlerle açıklamıştır.

“Evet destekliyorlar ama keşke bi 5-10 sene önce destekleselerdi daha iyi olurdu.(AÖ9)”

Öğrencilerin örgün liseye devam etmek isteyip istememeleriyle ilgili soruya verdikleri yanıtlara göre, küçük bir farkla çoğunluğu örgün liseye gitmek istemektedirler (17). Bunun nedenini öğrencilerden biri şöyle açıklamıştır:

“Devam etmek isterdim. Yüz yüze eğitim daha iyi olur. (AÖ14)”

Örgün liseye gitmek istemeyenlerin sayısı 16'dır (%37). Gitmek istemeyenlerin çoğunluğu yaşlarından dolayı gidemeyeceklerini söylemişlerdir. Gitmek istemediğini söyleyen bir öğrenci durumunu şu sözlerle aktarmıştır:

“İstemezdim. Arkadaş ortamına kendimi çok kaptırıyorum, dersler ilgi odağım olmuyor. (AÖ8)”

Öğrencilerin çoğunluğu (30) üniversite sınavına gireceklerini ve üniversitede okumak istediklerini söylemiştir. Sekiz öğrenci sınava girmeyeceğini, 9 öğrenci de üniversite okumak istemediğini ifade etmiştir. Öğrencilerden ikisi üniversite okumak istediklerini şöyle açıklamışlardır:

“İstiyorum, üniversite okumak güzel, hayatı öğreniyor insan. (AÖ14)”

“Çok arzumdu okutmadılar, bende okumak istiyorum. (AÖ28)”

Öğrencilerin açıklamalarına göre bazı öğrencilerin kendisi okumak istemediği halde ailelerinin okumaları için onları desteklediği görülmektedir. Öğrencilerden biri durumunu şöyle açıklamıştır:

“Ben istemiyorum, oradaki (örgün lise) ortama ayak uyduramıyorum. Sadece babam destekliyor.(AÖ1)”

Öğrencilerin açıklamaları yoluyla elde edilen bulgulardan biride, düz liseye gitmek istediğini, örgün okuyamama nedeninin ailevi nedenler olduğunu söyleyen öğrencilerin “ailelerinin kendilerini destekleyip desteklemediği” sorusuna olumlu yanıt vermesidir. Öğrencilerden biri bu durumu şu sözlerle aktarmıştır:

Neden düz liseye (örgün) devam etmiyorsunuz? “Aile sorunlarından dolayı”

Aileniz lise öğreniminiz için sizi destekliyor mu? “Evet destekliyor.(AÖ2)”

Bu ifadelerden ailelerinin kızlarını açık öğretim için desteklediği fikrine ulaşılmaktadır. Bir başka dikkat çekici nokta da örgün olarak liseye gitmek istemeyen kadın öğrencilerin büyük çoğunluğu üniversite okumak istemektedir.

2012-2013 öğretim yılı bahar döneminde açık öğretim lisesi kadın öğrencilerine derslerini başarıyla geçmeleri için Gönül Elçileri Projesi

kapsamında Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği 3. sınıf kadın öğrencileri tarafından kurs verilmiştir. Kurs kayıtları Halk Eğitim Müdürlüğü Açık Öğretim Lisesi Bürosu'nda alınmıştır. Bu kursa 68 kadın öğrenci katılacağını bildirmiş, 57'si kayıt formu doldurmuştur. Kursa 20 kadın öğrenci devam etmiştir. Kursa devam eden öğrencilerin çoğunluğu 18-30 yaş arasındadır. 8.sınıftan direkt kayıt yaptıran öğrencilerden sadece 2'si kursa katılmıştır. Bu veriler AÖL bürosundan ve devam çizelgelerinden taranarak elde edilmiştir.

Araştırmada 2012-2013 öğretim yılı bahar döneminde açık öğretim lisesi kadın öğrencilerine kurs veren Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği 3. sınıf kadın öğrencilerine (55) ilk olarak açık öğretim sisteminden ne anladığını, açık öğretimin onlar için ne ifade ettiği sorulmuştur. Öğrencilerin çoğunluğunun açıklamalarında açık öğretim sisteminin önemli ve gerekli olduğunu düşündükleri görülmektedir. Öğrencilerden biri düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

Açık öğretim sisteminin çok iyi ve gerekli olduğunu düşünüyorum. Türlü nedenlerden örgün eğitime devam edemeyenlerin eğitimine açık öğretimden devam etmeleri oldukça faydalı. (ÜÖ50)

95

Öğrencilerin hemen hemen hepsi açık öğretim sistemini açıklarken “öğrenimini yarım bırakmış kişiler için”, “çeşitli nedenlerle okuyamamış kişiler için”, “sonradan (örgün eğitime devam etme yaşını geçirmiş) okumak isteyenler için”, “zamanı geçirmiş kişiler için”, kaçırdıkları fırsatı yakalamak için”, “ikinci şans” gibi ifadeler kullanmışlardır. Bunlardan ikisi şöyledir:

Açık öğretim sisteminin amacı her yaşta insana okuma imkânı sağlamaktır. Açık öğretim öğrencileri de bu amaca bağlı olarak örgün eğitime çeşitli sebeplerle ara vermiş ve sonradan okumak isteyen öğrencileri kapsamaktadır. (ÜÖ17)

Eğitimi tamamlamak isteyip imkân bulamayanların belli bir zaman aralığından sonra eksik kalan eğitimini tamamlamalarını sağlamak. (ÜÖ40)

Üniversite öğrencilerinin açıklamalarından, açık öğretimin öğrenimlerini tamamlayamamış, ara vermiş kişiler için ikinci bir fırsat olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin açık öğretim sisteminin zorlukları hakkındaki düşünceleri dikkat çekicidir. “Okul ortamının olmamasını”, “yüz yüze eğitimin olmamasını”, “öğrencinin kendi kendine çalışmasının zor olmasını”, “okuldaki gibi sosyal ilişkilerin olmamasını” dezavantaj olarak görmektedirler. “Geçmek için 45 almanın yeterli olduğunu ve 3 dönem geçilmeyen ders muaf tutulduğu için örgün öğretimden kolay olduğunu” düşünen öğrencilerin yanında “okumayı yeni öğrenen kişilerin Latince kelimeleri ezberlenmesinin zor olduğunu” düşünenlerde vardır. “Öğrenmenin, kalıcı bilgilerin olmadığını” düşünen öğrenciler de bulunmaktadır. Öğrencilerden biri bu konudaki düşüncelerini şu sözlerle betimlemektedir:

Bence açık öğretim lisesi okuyan bayanlara ders vermekle onlara çok büyük yarar sağlamış olduğumuzu düşünüyorum. En azından yarım dönemlik de olsa normal okuyan lise öğrencileriyle eşit şartlarda okumuş oldular.
(ÜÖ12)

Üniversite öğrencilerine liseyi açık öğretim olarak okumak hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Öğrenciler verdikleri yanıtlarda “zor bir süreç, büyük gayret ve mücadele gerektirdiğini”, “hem çalışıp, hem eğitimini devam ettirmek isteyenler için fırsat olduğunu”, “açık öğretim sisteminin fazla verimli olmadığını” ifade etmişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğu liseyi örgün okumak taraftarıdır. Öğrencilerden ikisinin görüşleri şöyledir:

Çok zorda kalmadıkça liseyi normal öğretimden okumayı tercih ederim.
(ÜÖ46)

Hiçbir öğrenci örgün öğretimden mahrum kalmamalı. Liseler örgün eğitim verdiği için bu eğitimden yararlanmalı. (ÜÖ13)

Üniversite öğrencilerine son olarak kursa gelen öğrenciler hakkında ne düşündükleri sorulmuştur. Öğrencilerin hemen hemen hepsi açık öğretim lisesi kadın öğrencilerinin kursta derse karşı ilgili, istekli ve meraklı olduklarını söylemişlerdir. Öğrencilerden biri düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

Öğrenmeye ilgili ve istekliler. Ama bir süre ara verdiklerinden dolayı öğrenme hızlarında yavaşlama mevcuttur. Öğrenmeye azimli olduklarından derse katılmaya istekliler. Tekrarlar ve alıştırma ile konuyu daha iyi anlıyorlar. (ÜÖ14)

Üniversite öğrencileri genel olarak açık öğretim sistemini, eğitimini yarım bırakmış, sonradan eğitimini tamamlamak isteyen kişiler için yararlı bulmakta,

imkân olduğu sürece liseyi örgün öğretimle tamamlamak gerektiğine inanmaktadırlar.

Sonuç ve Öneriler

Açık öğretim lisesine giden kadın öğrencilerin açık öğretim lisesini tercih nedenlerini ve açık öğretim lisesi öğrencilerine kurs veren üniversite öğrencilerinin açık öğretim lisesi hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada ilk olarak açık öğretim lisesi öğrenci sayılarının 2012-2013 öğretim yılında ciddi bir artış gösterdiği görülmüştür. 2012-2013 öğretim yılında yeni kayıt olan öğrenci sayısının artışı ile birlikte bu artışta kadın öğrencilerin payının büyük olduğu da ortaya çıkmıştır. 2012-2013 öğretim yılında 12 yıllık zorunlu eğitim kapsamında öğrencilerin lise öğrenimlerine açık öğretim lisesinden devam etme hakkının verilmesiyle birlikte 8. sınıftan direk geçiş yapan kadın öğrencilerin sayısında büyük bir artış yaşanmıştır. Bu durum da kız çocuklarını okula göndermek istemeyen aileler için bir kaçış yolu olduğu düşüncesini doğurmuştur.

Açık öğretim lisesi kadın öğrencilerinin bir kısmı ailevi nedenlerle liseyi bitirmek için başka alternatifleri olmadığından açık öğretim lisesine gittiğini söylerken küçük bir kısmı da kendi istekleriyle tercih ettiklerini ifade etmiştir. Öğrencilerin yarıdan biraz fazlası örgün olarak liseyi okumak istediğini söylerken, örgün liseye gidememelerini ailevi nedenlere ve zamana bağlamışlardır. Öğrenciler ailelerinin kendilerini desteklediğini söylemektedirler. Yine öğrencilerin çoğunluğu üniversite sınavına girmek ve okumak istemektedirler.

Açık öğretim lisesi öğrencilerine öğreticilik yapan üniversite öğrencileri açık öğretim sistemini gerekli görmektedirler. Açık öğretim sistemini, öğrenimlerini yarım bırakmış, okuyamamış kişiler için fırsat olarak değerlendirmektedirler. Açık öğretimden okumanın zor olduğunu düşünen üniversite öğrencileri olanaklar el veriyorsa örgün okumanın daha iyi olduğunu vurgulamışlardır.

Açık öğretim lisesi, eğitim ve öğrenim hakkı kapsamında öğrenim hayatına çeşitli nedenlerle ara vermiş kişilerin öğrenimlerini tamamlamaları için gerekli olan bir kurumdur. Fakat 12 yıllık zorunlu eğitim kapsamında öğrencilerin lise öğrenimlerine açık öğretim lisesinden devam etme hakkının verilmesi, örgün liselerde öğrenimlerine devam etmek isteyen kadın öğrencilerin “inanç, baskı, kültür ve yoksulluk” gibi nedenlerle bu haklarından vazgeçmesine yol açmaktadır.

Kesintili yeni eğitim yapılanması ile getirilen, çağ nüfusundaki öğrencilerin lise öğrenimlerine açık öğretim lisesinden devam etme hakları ile ilgili düzenlemeler, diğer sorunlarla birlikte gözden geçirilmelidir. Ayrıca Açık öğretim lisesine 8. sınıftan doğrudan geçiş yapan öğrencilerle derinlemesine görüşmeler yaparak, 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin, aile içindeki gerilimleri, evlilik dahil kendilerine sunulan seçenekler ve lise tercihleri araştırılarak bu yöndeki genişlemeyi etkileyen nedenler daha net bir şekilde ortaya çıkarılabilir.

Zorunlu eğitim süresinin uzatılması yoluyla, özellikle yoksul ailelerden ya da pek çok bakımdan geri bırakılmış yörelerdeki nüfustan genç yurttaşların nitelikli eğitim olanaklarının dışında tutulmalarına karşın mesleki, dini ya da açık programlardan birine katılarak okullaşma içinde yer almak “zorunda bırakılması” da tartışma gerektiren bir başka nokta olarak dile getirilebilir (Aksoy, 2012).

24 Ocak 1980 ekonomik kararlarıyla birlikte neoliberal ekonomi politikaları yaşama geçirilerek temel insan hakkı olan eğitim kamusal bir hizmet olmaktan çıkarılmaya başlanmıştır. Bayram’a (2014) göre, GSYH içinde kamu eğitim yatırımları yıllar itibarıyla azalmış, 1999 yılında % 0,47 iken 2012 yılında kamu eğitim yatırım oranı % 0,18’e gerilemiştir. Açık öğretim liselerine örgün eğitim öğrencileri yönlendirilerek hem daha az ortaöğretim binası yapmak, hem de piyasaya ucuz işgücü yetiştirmek amaçlanmaktadır.

Eğitim sistemi, devletin devamlılığını sağlayan bireyler yetiştirmek gibi örtük bir amaç gütmektedir, bu durum iktidarların kendi ideal insanlarını yaratma yolu olarak algılanmaktadır. Bu yüzden 2012 yılında yürürlüğe giren eğitim sistemi geleneksel erkek egemen kültür içerisinde muhafazakâr ve piyasacı müdahalelerle eğitim alanında var olan cinsiyetçiliği arttırmamalıdır. Araştırma sonuçlarından da yararlanarak söylemek mümkündür ki kız çocukları okullardan uzaklaştırılmaktadır. Ayrıca müfredat ve ders programları eril mantıkla yapılandırılmakta, bütün karma sosyallik alanları kadın bedenleri hedef alınarak yeniden düzenlenmektedir.

Açık öğretim lisesinde de öğrencilerin kısmi zamanlı bir eğitmeni desteği gereksinimleri söz konusu olduğunda bu gereksinme, tam zamanlı istihdam edilen ve öğretmenlik yeterlikleri onaylanan öğretmenlerce sağlanmalıdır. Geçici projeler yoluyla ve gönüllülük esasına dayalı olarak sürdürülen öğretim etkinlikleri, gerek doğrudan geçiş yapan gerekse ikinci şans olarak ileri yaşlarda yararlanmaya başlayan Açık öğretim lisesi öğrencilerinin hak ettiği bir eğitim düzeyi olarak görülmemelidir.

DİPNOT

- 1 Bu çalışma 3-5 Ekim 2013 tarihlerinde yapılan IV. Eğitim Yönetimi Forumu'nda (EYFOR) sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, H. H. (2003) “Uluslararası Karşılaştırma Ölçütlerinin Kullanımı ve Türkiye”. *Eğitim Bilim Toplum*. Cilt 1, Sayı 1, Kış Sayısı. Ss. 51-60.
- Aksoy, H. H. (2012). Piyasa Memnuniyetinin Yeni Aracı: Kesintili, Dini, Mesleki ve Okul Dışında Eğitim. *Eğitim Bilim Toplum*. Cilt 10, Sayı 40,Güz. Ss. 9-24
- Balcı, A. (2010) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Bayram, A. (2014). Türkiye’de Kamu Eğitim Yatırımlarının Çözümlemesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara
- Büyüköztürk, Ş. ve diğerleri. (2014), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Demiray, U., ve Sağlık, M., (2003), Açık Öğretim Fakültesi ve Açık Öğretim Lisesi Uygulamalarını İçeren Araştırmalara İlişkin Bir Değerlendirme, The Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET), Volume 2, issue 4.
- Eğitim Sen, (2013), 4+4+4 Eğitim Sistemi Basın Açıklaması. Ankara
- Eğitim Sen (2014). 2013`te Eğitimde Cinsiyet Eşitsizliği. Basın Bildirisi. Ulaşılma tarihi: 10.11.2014 http://www.egitimsen.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=20656#.VGONFzE5nIU
- MEB, (2006), Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği, Resmî Gazete: 24.12.2005/26033 Tebliğler Dergisi: Ocak 2006/2580
- MEB, (2013), Açık Öğretim Lisesi, Ulaşılma Tarihi: 01.08.2013, http://www.aol.meb.gov.tr/sayfa_goster.asp?ID=50
- Uluğ, F.; Kaya, Z. (1997). *Uzaktan Eğitim Yaklaşımıyla İlköğretim*, Uzaktan Eğitim Vakfı, Ankara.